

De samengevatte kerndoelen en eindtermen in samenhang met de referentieniveaus taal

Domein	PO	1F	Onderbouw VO	3e leerjaar VO 2F	Tweede fase VO	3F (havo)	4F (vwo)
1. Leesvaardigheid	<p>Nr. 4: Informatie achterhalen in informatieve en instructieve teksten, waaronder schema's, tabellen en digitale bronnen.</p> <p>Nr. 6: Informatie en meningen ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale.</p> <p>Nr. 7: Informatie en meningen vergelijken en beoordelen in verschillende teksten.</p> <p>Nr. 9: Plezier krijgen in het lezen en schrijven van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten.</p> <p>Nr. 10: Bij de doelen onder 'mondeling taalonderwijs' en 'schriftelijk taalonderwijs' strategieën herkennen, verwoorden, gebruiken en beoordelen.</p> <p>Nr. 12: Een adequate woordenschat en strategieën voor het begrijpen van onbekende woorden. Onder 'woordenschat' vallen ook begrippen die het mogelijk maken over taal te denken en te spreken.</p>	<p>Zakelijke teksten lezen Eenvoudige teksten lezen over alledaagse onderwerpen en over onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld.</p> <p>Taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lezen van informatieve teksten. 2. Lezen van instructies. 3. Lezen van betogende teksten. <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - techniek en woordenschat; - begrijpen; - interpreteren; - evalueren; - opzoeken. <p>Voor de teksten zijn tekstkenmerken opgesteld.</p> <p>Begrippenlijst Er zijn begrippen beschreven voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - leestekens; - woordsoorten; - grammaticale kennis; - tekstkennis; - stilistiek en semantiek; - morfologie; - opmaak; - klanken. 	<p>Nr. 3: Strategieën gebruiken voor het uitbreiden van de woordenschat.</p> <p>Nr. 4: Strategieën gebruiken bij het verwerven van informatie uit gesproken en geschreven teksten.</p> <p>Nr. 5: In schriftelijke en digitale bronnen informatie zoeken, ordenen en beoordelen op waarde voor zichzelf en anderen.</p> <p>Nr. 8: Verhalen, gedichten en informatieve teksten lezen die aan de eigen belangstelling tegemoet komen en de eigen belevingswereld uitbreiden.</p> <p>Nr. 9: Taalactiviteiten planmatig voorbereiden en uitvoeren.</p> <p>Nr. 10: Reflecteren op de manier waarop taalactiviteiten worden uitgevoerd en conclusies trekken voor het uitvoeren van nieuwe taalactiviteiten.</p>	<p>Zakelijke teksten lezen Teksten lezen over alledaagse onderwerpen, onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld van de leerling en over onderwerpen die verder van de leerling afstaan.</p> <p>Taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lezen van informatieve teksten. 2. Lezen van instructies. 3. Lezen van betogende teksten. <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - techniek en woordenschat; - begrijpen; - interpreteren; - evalueren; - samenvatten; - opzoeken. <p>Voor de teksten zijn tekstkenmerken opgesteld.</p> <p>Begrippenlijst Er zijn begrippen beschreven voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - leestekens; - grammaticale kennis; - tekstkennis; - stilistiek en semantiek. 	<p>Domein A: Leesvaardigheid</p> <p>Subdomein A1: Analyseren en interpreteren Nr. 1:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vaststellen tot welke tekstsoort een tekst of tekstgedeelte behoort; - de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven; - relaties tussen delen van een tekst aangeven; - conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de auteur; - standpunten en soorten argumenten herkennen en onderscheiden; - argumentatieschema's herkennen. <p>Subdomein A2: Beoordelen Nr. 2: Een betogende tekst of betogend tekstgedeelte op aanvaardbaarheid beoordelen en in deze tekst drogredenen herkennen.</p> <p>Subdomein A3: Samenvatten Nr. 3: Teksten en tekstgedeelten beknopt samenvatten.</p>	<p>Zakelijke teksten lezen: Een grote variatie aan teksten over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard zelfstandig lezen, met begrip voor geheel en details.</p> <p>Taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lezen van informatieve teksten. 2. Lezen van instructies. 3. Lezen van betogende teksten. <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - begrijpen; - interpreteren; - evalueren; - samenvatten; - opzoeken. <p>Voor de teksten zijn tekstkenmerken opgesteld.</p>	<p>Zakelijke teksten lezen: Een grote variatie aan teksten lezen over tal van onderwerpen uit de (beroeps) opleiding en van maatschappelijke aard en kan die in detail begrijpen.</p> <p>Taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lezen van informatieve teksten. 2. Lezen van instructies. 3. Lezen van betogende teksten. <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - begrijpen; - interpreteren; - evalueren; - samenvatten. <p>Voor de teksten zijn tekstkenmerken opgesteld.</p>

Domein	PO	1F	Onderbouw VO	3e leerjaar VO 2F	Tweede fase VO	3F (havo)	4F (vwo)
2. Mondelinge taalvaardigheid	<p>Nr. 1: Informatie verwerven uit gesproken taal en die informatie mondeling of schriftelijk, gestructureerd weergeven.</p> <p>Nr. 2: Zich naar vorm en inhoud uitdrukken bij het geven en vragen van informatie, het uitbrengen van verslag, het geven van uitleg, het instrueren en bij het discussiëren.</p> <p>Nr. 3: Informatie beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend is van karakter en met argumenten reageren.</p> <p>Nr. 10: Bij de doelen onder 'mondeling taalonderwijs' en 'schriftelijk taalonderwijs' strategieën herkennen, verwoorden, gebruiken en beoordelen.</p> <p>Nr. 12: Een adequate woordenschat en strategieën voor het begrijpen van onbekende woorden. Onder 'woordenschat' vallen ook begrippen die het mogelijk maken over taal te denken en te spreken.</p>	<p>Luisteren Luisteren naar eenvoudige teksten over alledaagse, concrete onderwerpen of over onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld van de leerling.</p> <p>Taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Luisteren naar instructies. 2. Luisteren als lid van een live publiek. 3. Luisteren naar radio, tv en naar gesproken tekst op internet. <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - begrijpen; - interpreteren; - evalueren; - samenvatten. <p>Voor de teksten zijn tekstkenmerken opgesteld met betrekking tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lengte; - opbouw. <p>Gesprekken Eenvoudige gesprekken voeren over vertrouwde onderwerpen in het dagelijks leven op en buiten school.</p> <p>Taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Deelnemen aan discussie en overleg. 2. Informatie uitwisselen. 	<p>Nr. 1: Zich mondeling en schriftelijk begrijpelijk uitdrukken.</p> <p>Nr. 2: Zich houden aan conventies (spelling, grammaticaal correcte zinnen, woordgebruik) en het belang van die conventies zien.</p> <p>Nr. 3: Strategieën gebruiken voor het uitbreiden van de woordenschat.</p> <p>Nr. 4: Strategieën gebruiken bij het verwerven van informatie uit gesproken en geschreven teksten.</p> <p>Nr. 6: Deelnemen aan overleg, planning, discussie in een groep.</p> <p>Nr. 7: Een mondelinge presentatie geven.</p> <p>Nr. 9: Taalactiviteiten planmatig voorbereiden en uitvoeren.</p>	<p>Luisteren Luisteren naar teksten over alledaagse onderwerpen, onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld van de leerling of die verder van de leerling af staan.</p> <p>Taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Luisteren naar instructies. 2. Luisteren als lid van een live publiek. 3. Luisteren naar radio, tv en naar gesproken tekst op internet. <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - begrijpen; - interpreteren; - evalueren; - samenvatten. <p>Voor de teksten zijn tekstkenmerken opgesteld met betrekking tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lengte; - opbouw. <p>Gesprekken In gesprekken over alledaagse en niet alledaagse onderwerpen uit leefwereld en (beroeps) opleiding uiting geven aan persoonlijke meningen, informatie uitwisselen en gevoelens onder woorden brengen.</p> <p>Taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Deelnemen aan discussie en overleg. 2. Informatie uitwisselen. 	<p>Domein B: Mondelinge Taalvaardigheid</p> <p>Nr. 4: Ten behoeve van een voordacht of een debat of een discussie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - relevante informatie verzamelen en verwerken; - deze informatie adequaat presenteren met het oog op doel, publiek en gespreksvorm; - adequaat reageren op bijdragen van luisteraars of gespreksdeelnemers. 	<p>Luisteren: Luisteren naar een variatie aan teksten over onderwerpen uit de (beroeps) opleiding en van maatschappelijke aard.</p> <p>Taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Luisteren naar instructies. 2. Luisteren als lid van een live publiek. 3. Luisteren naar radio, tv en naar gesproken tekst op internet. <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - begrijpen; - interpreteren; - evalueren; - samenvatten. <p>Voor de teksten zijn tekstkenmerken opgesteld met betrekking tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lengte; - opbouw. <p>Gesprekken 3F: Op effectieve wijze deelnemen aan gesprekken over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard</p> <p>Taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Deelnemen aan discussie en overleg. 2. Informatie uitwisselen. 	<p>Luisteren: Luisteren naar een grote variatie aan, ook complexe, teksten over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard, die ook abstracte thema's kunnen behandelen.</p> <p>Taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Luisteren naar instructies. 2. Luisteren als lid van een live publiek. 3. Luisteren naar radio, tv en naar gesproken tekst op internet. <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - begrijpen; - interpreteren; - evalueren; - samenvatten. <p>Voor de teksten zijn tekstkenmerken opgesteld met betrekking tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lengte; - opbouw. <p>Gesprekken 4F: In alle soorten gesprekken taal nauwkeurig en doeltreffend gebruiken voor een breed scala van onderwerpen uit (beroeps)opleiding, en van maatschappelijke aard</p> <p>Taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Deelnemen aan discussie en overleg. 2. Informatie uitwisselen.

Domein	PO	1F	Onderbouw VO	3e leerjaar VO 2F	Tweede fase VO	3F (havo)	4F (vwo)
2. Mondelinge taalvaardigheid		<p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - beurten nemen en bijdragen aan de samenhang; - afstemming op doel; - afstemming op de gesprekspartner(s); - woordgebruik en woordenschat; - vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing. <p>Spreken: In eenvoudige bewoordingen een beschrijving geven, informatie geven, verslag uitbrengen, uitleg en instructie geven in alledaagse situaties in en buiten school.</p> <p>Taken: Een monoloog houden.</p> <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samenhang; - afstemming op doel; - afstemming op publiek; - woordgebruik en woordenschat; - vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing. 	<p>Nr. 10: Reflecteren op de manier waarop taalactiviteiten worden uitgevoerd en conclusies trekken voor het uitvoeren van nieuwe taalactiviteiten.</p>	<p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - beurten nemen en bijdragen aan de samenhang; - afstemming op doel; - afstemming op de gesprekspartner(s); - woordgebruik en woordenschat; - vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing. <p>Spreken: Redelijk vloeiend en helder ervaringen, gebeurtenissen, meningen, verwachtingen en gevoelens onder woorden brengen over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard.</p> <p>Taken: Een monoloog houden.</p> <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samenhang; - afstemming op doel; - afstemming op publiek; - woordgebruik en woordenschat; - vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing. 		<p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - beurten nemen en bijdragen aan de samenhang; - afstemming op doel; - afstemming op de gesprekspartner(s); - woordgebruik en woordenschat; - vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing. <p>Spreken: Monologen en presentaties houden over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard, waarin ideeën worden uitgewerkt en voorzien van relevante voorbeelden.</p> <p>Taken: Een monoloog houden.</p> <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samenhang; - afstemming op doel; - afstemming op publiek; - woordgebruik en woordenschat; - vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing. 	<p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - beurten nemen en bijdragen aan de samenhang; - afstemming op doel; - afstemming op de gesprekspartner(s); - woordgebruik en woordenschat; - vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing. <p>Spreken: Duidelijke, gedetailleerde monologen en presentaties houden over tal van onderwerpen uit de (beroeps) opleiding en van maatschappelijke aard en daarbij subthema's integreren, specifieke standpunten ontwikkelen en het geheel afronden met een passende conclusie.</p> <p>Taken: Een monoloog houden.</p> <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samenhang; - afstemming op doel; - afstemming op publiek; - woordgebruik en woordenschat; - vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing.

Domein	PO	1F	Onderbouw VO	3e leerjaar VO 2F	Tweede fase VO	3F (havo)	4F (vwo)
3. Schriftelijke taalvaardigheid	<p>Nr. 1: Informatie verwerven uit gesproken taal en die informatie mondeling of schriftelijk, gestructureerd weergeven.</p> <p>Nr. 5: Naar inhoud en vorm teksten schrijven met verschillende functies zoals: informeren, instrueren, overtuigen en plezier verschaffen.</p> <p>Nr. 6: Informatie en meningen ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale.</p> <p>Nr. 8: Informatie en meningen ordenen bij het schrijven van een brief, een verslag, een formulier of een werkstuk, met aandacht voor zinsbouw, correcte spelling, een leesbaar handschrift, bladspiegel, eventueel beeldende elementen en kleur.</p> <p>Nr. 9: Plezier krijgen in het lezen en schrijven van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten.</p> <p>Nr. 10: Bij de doelen onder 'mondeling taalonderwijs' en 'schriftelijk taalonderwijs' strategieën herkennen, verwoorden, gebruiken en beoordelen.</p> <p>Nr. 11: Een aantal taalkundige principes en regels:</p> <ul style="list-style-type: none"> - in een zin het onderwerp, het werkwoordelijk gezegde en delen - van dat gezegde onderscheiden; - regels voor het spellen van werkwoorden; - regels voor het spellen van andere woorden dan werkwoorden; - regels voor het gebruik van leestekens. 	<p>Schrijven Korte, eenvoudige teksten schrijven over alledaagse onderwerpen of over onderwerpen uit de leefwereld.</p> <p>Taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Correspondentie. 2. Formulieren invullen, berichten, advertenties en aantekeningen. 3. Verslagen, werkstukken, samenvattingen, artikelen. 4. Vrij schrijven. <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samenhang; - afstemming op doel; - afstemming op publiek; - woordgebruik en woordenschat; - spelling, interpunctie en grammatica; - leesbaarheid. <p>Taalverzorging Er zijn regels beschreven voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - alfabetische spelling; - orthografische spelling; - morfologische spelling; - morfologische spelling op syntactische basis (voor aspecten van de werkwoordspelling); - leestekens; - afbreekegels; - grammaticale begrippen voor werkwoordspelling. 	<p>Nr. 1: Zich mondeling en schriftelijk begrijpelijk uitdrukken.</p> <p>Nr. 2: Zich houden aan conventies (spelling, grammaticaal correcte zinnen, woordgebruik) en het belang van die conventies zien.</p> <p>Nr. 5: In schriftelijke en digitale bronnen informatie zoeken, ordenen en beoordelen op waarde voor zichzelf en anderen.</p> <p>Nr. 9: Taalactiviteiten planmatig voorbereiden en uitvoeren.</p> <p>Nr. 10: Reflecteren op de manier waarop taalactiviteiten worden uitgevoerd en conclusies trekken voor het uitvoeren van nieuwe taalactiviteiten.</p>	<p>Schrijven Samenhangende teksten schrijven met een eenvoudige, lineaire opbouw, over uiteenlopende vertrouwde onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard.</p> <p>Taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Correspondentie. 2. Formulieren invullen, berichten, advertenties en aantekeningen. 3. Verslagen, werkstukken, samenvattingen, artikelen. <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samenhang; - afstemming op doel; - afstemming op publiek; - woordgebruik en woordenschat; - spelling, interpunctie en grammatica; - leesbaarheid. <p>Taalverzorging Er zijn regels beschreven voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - moeilijke gevallen in de morfologische spelling; - moeilijke gevallen in de morfologische spelling op syntactische basis (voor aspecten van de werkwoordspelling); - leestekens. 	<p>Domein C: Schrijfvaardigheid</p> <p>Nr. 5: Ten behoeve van een gedocumenteerde uiteenzetting, beschouwing en betoog:</p> <ul style="list-style-type: none"> - relevante informatie verzamelen en verwerken; - deze informatie adequaat presenteren met het oog op doel, publiek, tekstsoort en conventies voor geschreven taal; - concepten van de tekst reviseren op basis van geleverd commentaar. 	<p>Schrijven: Gedetailleerde teksten schrijven over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard, waarin informatie en argumenten uit verschillende bronnen bijeengevoegd en beoordeeld worden.</p> <p>Taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Correspondentie. 2. Formulieren invullen, berichten, advertenties en aantekeningen. 3. Verslagen, werkstukken, samenvattingen, artikelen. <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samenhang; - afstemming op doel; - woordgebruik en woordenschat; - spelling, interpunctie en grammatica; - leesbaarheid. <p>Taalverzorging Er zijn regels beschreven voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - moeilijke gevallen in de morfologische spelling op syntactische basis (voor aspecten van de werkwoordspelling); - leestekens; - aaneenschrijvingen losschrijving. 	<p>Schrijven: Goed gestructureerde teksten schrijven over allerlei onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard en daarbij relevante belangrijke kwesties benadrukken, standpunten uitgebreid uitwerken en ondersteunen met redenen en relevante voorbeelden.</p> <p>Taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Correspondentie. 2. Formulieren invullen, berichten, advertenties en aantekeningen. 3. Verslagen, werkstukken, samenvattingen, artikelen. <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samenhang; - afstemming op doel; - afstemming op publiek; - woordgebruik en woordenschat; - spelling, interpunctie en grammatica; - leesbaarheid.

Domein	PO	1F	Onderbouw VO	3e leerjaar VO 2F	Tweede fase VO	3F (havo)	4F (vwo)
4. Argumentatieve vaardigheden	<p>Nr. 2: Zich naar vorm en inhoud uitdrukken bij het discussiëren.</p> <p>Nr. 3: Informatie beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend is van karakter en met argumenten reageren.</p> <p>Nr. 7: Informatie en meningen vergelijken en beoordelen in verschillende teksten.</p>		<p>Nr. 5: In schriftelijke en digitale bronnen informatie zoeken, ordenen en beoordelen op waarde voor zichzelf en anderen.</p> <p>Nr. 9: Taalactiviteiten planmatig voorbereiden en uitvoeren.</p> <p>Nr. 10: Reflecteren op de manier waarop taalactiviteiten worden uitgevoerd en conclusies trekken voor het uitvoeren van nieuwe taalactiviteiten.</p>		<p>Domein D: Argumentatieve vaardigheden</p> <p>Nr. 6 Een betoog:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analyseren; - beoordelen; - zelf opzetten en presenteren, schriftelijk en mondeling. 		

Domein	PO	1F	Onderbouw VO	3e leerjaar VO 2F	Tweede fase VO	3F (havo)	4F (vwo)
5. Literatuur	<p>Nr. 9: Plezier krijgen in het lezen en schrijven van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten.</p> <p>Nr. 10: Bij de doelen onder 'mondeling taalonderwijs' en 'schriftelijk taalonderwijs' strategieën herkennen, verwoorden, gebruiken en beoordelen.</p> <p>Nr. 12: Een adequate woordenschat en strategieën voor het begrijpen van onbekende woorden. Onder 'woordenschat' vallen ook begrippen die het mogelijk maken over taal te denken en te spreken.</p>	<p>Fictionele, narratieve en literaire teksten lezen Jeugdliteratuur belevend lezen.</p> <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - begrijpen; - interpreteren; - evalueren. <p>Voor de teksten zijn tekstkenmerken opgesteld.</p>	<p>Nr. 4: Strategieën gebruiken bij het verwerven van informatie uit gesproken en geschreven teksten.</p> <p>Nr. 5: In schriftelijke en digitale bronnen informatie zoeken, ordenen en beoordelen op waarde voor zichzelf en anderen.</p> <p>Nr. 8: Verhalen, gedichten en informatieve teksten lezen die aan de eigen belangstelling tegemoet komen en de eigen belevingswereld uitbreiden.</p> <p>Nr. 9: Taalactiviteiten planmatig voorbereiden en uitvoeren.</p> <p>Nr. 10: Reflecteren op de manier waarop taalactiviteiten worden uitgevoerd en conclusies trekken voor het uitvoeren van nieuwe taalactiviteiten.</p>	<p>Fictionele, narratieve en literaire teksten Eenvoudige adolescentenliteratuur herkenkend lezen.</p> <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - begrijpen; - interpreteren; - evalueren. <p>Voor de teksten zijn tekstkenmerken opgesteld.</p>	<p>Domein E: Literatuur</p> <p>Subdomein E1: Literaire ontwikkeling</p> <p>Nr. 7: Beargumenteerd verslag uitbrengen van eigen leeservaringen met een aantal zelf geselecteerde literaire werken.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Minumaantal: op havo 8 en op vwo 12 (waarvan 3 van voor 1880). * De werken zijn oorspronkelijk geschreven in de Nederlandse taal. <p>Subdomein E2: Literaire begrippen</p> <p>Nr. 8: Literaire tekstsoorten herkennen en onderscheiden, en literaire begrippen hanteren in de interpretatie van literaire teksten.</p> <p>Subdomein E3: Literatuurgeschiedenis</p> <p>Nr. 9: Een overzicht geven van de hoofdlijnen van de literatuurgeschiedenis, en de gelezen literaire werken plaatsen in dit historisch besef.</p>	<p>Fictionele, narratieve en literaire teksten lezen Adolescentenliteratuur en eenvoudige volwassenenliteratuur kritisch en reflecterend lezen.</p> <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - begrijpen; - interpreteren; - evalueren. <p>Voor de teksten zijn tekstkenmerken opgesteld.</p>	<p>Fictionele, narratieve en literaire teksten lezen Volwassenenliteratuur interpreterend en esthetisch lezen.</p> <p>De volgende kenmerken van de taakuitvoering zijn beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - begrijpen; - interpreteren; - evalueren. <p>Voor de teksten zijn tekstkenmerken opgesteld.</p>

Gebruiksmogelijkheden van de overzichten voor Nederlands havo/vwo

De overzichten kunnen voor verschillende doelen in het onderwijs gebruikt worden. Ze geven zicht op doorlopende leerlijnen van de domeinen voor taal van primair onderwijs tot en met de eindtermen voor havo/vwo. In de school kan dat leiden tot:

- Het maken van concrete afspraken tussen onderbouwdocenten Nederlands en docenten in het basisonderwijs ten aanzien van de vaardigheden en de fundamentele en streefniveaus die leerlingen gehaald hebben aan het eind van het basisonderwijs.
- Een uitwisseling tussen onder- en bovenbouwdocenten over de vraag welke vaardigheden en welke fundamentele en streefniveaus in onder- en bovenbouw voor het vak Nederlands aan bod moeten komen.
- Een uitwisseling tussen onder- en bovenbouwdocenten over de vraag welke vaardigheden op welke plek in het curriculum de nadruk moeten krijgen.
- Een uitwisseling van gedachten tussen docenten Nederlands over de samenhang tussen de vaardigheden en domeinen binnen het vak en een handvat om die samenhang in de leerlijn te verankeren.
- Een uitwisseling tussen onder- en bovenbouwdocenten over de wijze waarop bepaalde vaardigheden in onder- en bovenbouw worden aangeleerd of zouden kunnen worden aangeleerd en welk streefniveau daarbij gehaald zou moeten worden.
- Het ontwikkelen of arrangeren van eigen materiaal waarbij met behulp van de overzichten bijgehouden kan worden welke kerndoelen, eindtermen, vaardigheden, fundamentele en streefniveaus gehaald worden.
- Een keuze voor bepaalde vaardigheden wanneer wordt besloten een vakoverstijgend project te gaan opzetten.
- Het ontwikkelen of het invullen van een doorlopende leerlijn.
- Een houvast voor scenario 3/4 scholen die een eigen curriculum ontwerpen.
- Goed inzicht in de vraag welke onderdelen in weging en toetsing (en dus determinatie) een belangrijke rol moeten hebben, als het gaat om voorspellende waarde voor succes in de bovenbouw.

Toelichting en verantwoording Nederlands havo/vwo

De overzichten

In de overzichten voor het vak Nederlands zijn de kerndoelen primair onderwijs, de kerndoelen onderbouw voortgezet onderwijs, de eindtermen uit het examenprogramma Nederlands havo-vwo en de algemene omschrijvingen uit het referentiekader taal in hun onderlinge samenhang opgenomen om een overzicht te bieden van alle wettelijke documenten met betrekking tot taalonderwijs. De drie documenten zijn verschillend van aard. Het referentiekader taal overstijgt de grenzen van de schoolvakken taal (primair onderwijs) en Nederlands (voortgezet onderwijs): het heeft betrekking op alle taalprestaties van leerlingen, ook bij andere vakken op school.

'Het referentiekader taal is gebaseerd op de huidige set van kerndoelen, eindtermen en examenprogramma's, maar is dus zelf nadrukkelijk geen onderwijsprogramma en geen examenprogramma', aldus de Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen, 2009, p.6. Het referentiekader taal beschrijft dus niet het onderwijsaanbod, maar het niveau van leerlingprestaties op een bepaald moment in hun schoolloopbaan. Het is daarom 'een ijkinginstrument voor het onderwijssysteem als geheel en te gebruiken bij het herzien van exameneisen en het ontwerpen van nieuwe leermiddelen' (Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen, 2009, p.6).

Het overzicht geeft voor elk domein aan wat er in de verschillende wettelijke documenten is geformuleerd. Hoewel de informatie naast elkaar staat, is het niet mogelijk het overzicht van links naar rechts te lezen: het is niet mogelijk precies aan te geven hoe elk kerndoel primair onderwijs zich exact verhoudt tot een bijbehorend kerndoel onderbouw voortgezet onderwijs, een exameneindterm of een beschrijving uit het referentiekader. Het overzicht geeft dus wel een beeld van de samenhang tussen de verschillende documenten, maar zeker geen een-op-een inzicht in die samenhang. Daartoe verschillen de betreffende documenten te sterk in hun opzet en formulering.

De referentieniveaus

De drempels die het referentiekader taal beschrijft, zijn aangeduid als:

- 1F: 12 jaar, eind basisonderwijs;
- 2F: 16 jaar, eind vmbo bb/kb en mbo 1/2;
- 3F: 18 jaar, eind havo, eind mbo-4;
- 4F: eind vwo.

Het referentiekader taal beschrijft uitvoerig voor verschillende onderdelen wat leerlingen op de betreffende drempels moeten kunnen ten aanzien van de volgende domeinen:

- mondelinge taalvaardigheid (opgesplitst in Gesprekken, Luisteren en Spreken);
- lezen (opgesplitst in Lezen van zakelijke teksten en Lezen van fictionele, narratieve en literaire teksten);
- schrijven.

De beschreven onderdelen zijn:

- algemene omschrijving;
- tekstkenmerken (bij de domeinen Lezen en Luisteren);
- taken;
- kenmerken van de taakuitvoering.

In het overzicht zijn alleen de Algemene omschrijvingen van de referentieniveaus volledig opgenomen. Van de overige onderdelen is steeds een globale aanduiding geformuleerd.

Toelichting

De domeinen die het referentiekader taal onderscheidt, vallen grotendeels samen met de domeinen die in de eindtermen van het examenprogramma Nederlands havo en vwo worden onderscheiden. Voor havo en vwo is in het examenprogramma nog een apart domein argumentatieve vaardigheden omschreven. Bij het samenstellen van het overzicht is ervoor gekozen de domeinen die worden omschreven in het examenprogramma als uitgangspunt te nemen. Dit verklaart waarom sommige kerndoelen (voor zowel primair onderwijs als onderbouw voortgezet onderwijs) verschillende keren voorkomen: sommige kerndoelen hebben betrekking op meerdere domeinen. Een voorbeeld is kerndoel 1 voor primair onderwijs: 'De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.' Dit kerndoel heeft betrekking op de domeinen mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid.

Een bijzonder kerndoel voor primair onderwijs is kerndoel 6: 'De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale.' Dit kerndoel heeft betrekking op het lezen van teksten. De vaardigheid 'ordenen' die in het kerndoel is genoemd, heeft echter duidelijk betrekking op schriftelijke vaardigheden (schematiseren en/of samenvatten). Daarom is dit kerndoel ook opgenomen bij het domein Schrijfvaardigheid.

Iets soortgelijks geldt voor kerndoel 5 voor de onderbouw voortgezet onderwijs: 'De leerling leert in schriftelijke en digitale bronnen informatie te zoeken, te ordenen en te beoordelen op waarde voor hemzelf en anderen.'

Ook dit kerndoel heeft betrekking op de leesvaardigheid, maar de vaardigheid 'ordenen' veronderstelt specifieke schriftelijke vaardigheden.

In de kerndoelen voor de onderbouw voortgezet onderwijs hebben de kerndoelen 9 en 10 betrekking op alle taalactiviteiten die de leerlingen uitvoeren; deze kerndoelen zijn daarom bij herhaling opgenomen.

Gebruikte bronnen:

- Examenprogramma Nederlands havo-vwo.
- Expertgroep Doorlopende leerlijnen taal en rekenen (juni 2009). *Een nadere beschouwing. Over de drempels met taal en rekenen*. Enschede: ministerie OCW.
- Expertgroep Doorlopende leerlijnen taal en rekenen juni 2009). *Over de drempels met taal. Hoofdrapport*. Enschede: ministerie OCW.
- Kerndoelen Primair onderwijs.
- Kerndoelen Onderbouw Voortgezet onderwijs.

